

Ecsedi Csapó Mária:

Szeged a múlt tükrében

VIII.

Fenyítési módszerek – Kancsuka, pellengér, kiseprűzés, pallosjog

Szeged már a tatárdulás előtt szabad királyi város volt. Kiváltságai közé tartozott, hogy polgárai idegen hatóságok által letartóztatottak vagy elítélhetők nem voltak. Csupán a saját választott bírāja ítélkezhetett fölötté.

A bíróválasztásokban kezdetben a lakosság minden tagja résztvett, de mivel ez ősi magyar szokás szerint egy kis febbevés és bicskázás nélkül nem történhetett meg, ezért már 1412-ben Zsigmond király úgy vélekedett, hogy célirányosabb, ha a lakosság csak 40 alkalmas képviselőt választ, főjén azoknak a feje a bíró- és esküdtválasztások miatt.

Igy fejlődött ki a városi képviselőtestület intézménye.

A város főbírója tehát az esküttekkel együtt élők és holtak fölött ítélkezett. Ennek jelképekül a város székepületén fényes pallos, illetve bárd volt kifüggesztve. Sőt az idegenek tájékoztatására a város két végén szivremegtelő bitófák állottak, amelyeket csak 1861-ben bontottak le.

A főbíró tekintélyének emelésére mindig többemagával, a kisbírák kíséretében jelent meg a városban. Ha körútján rendtelenségekkel találkozott, a helyszínen rögtönítélő bírósággá változott és intézkedett. Intézkedése igen sokirányú volt, a polgárokat ugyancsak rövid porázzra fogta, mert rendnek kellett lenni.

Kisebbségi ügyekben fenyítésmódszerként alkalmazták a pellengért és a botbüntetést. A szenteket lerángatni az égből és kacskaringós mondásokkal fűszerezni az izes magyar beszédet, Szegeden sokáig szigorúan tilos volt; 50–60 pálcá vagy pénzbírságot jelentett, de a szegedi ember inkább eltűrte ezt is, minthogy lenyelje, ami a száján kikiváncosított. Gyakoriak voltak a »nyelvességi perek« is. A civakodó asszonyokra a XVIII.-ik században rossz világ következett Szegeden. Annyok Sára teszem föl, aki a »commisarius uram« feleségére nyelvedett, 30 kancsukaütésre ítéltetett... Sőt az anyósok »izgágái« is szigorúan fenyítették. És még mondják, hogy nem voltak bölcsök a régiek. Nagyönis okosak voltak, mert belátták, hogy nemcsak az asszonyok pletykazacsok, hanem a szószártyáskodó férfiakat is megbélyegezték. Erdekes példája volt ennek a Tóth Mihály esete. Ez az ügyvéd — mint kartársai általában — az 1820-as évek elején a város életében a »kovász« szerepét töltötte be. Mindent kikurkászott, ami másokra kellemetlen volt s bár sokszor igaza lehetett, a forró kása végül is az ő száját égette meg. Számtalan sok sértőtárgy beadványa és gyanúsításai miatt előbb »nyelvkötésre«, majd »örök hallgatásra« ítéltetett.

Szigorúan fenyítették Szegeden a hatóság ellen vétőket is. Aki becsmérelni merte a hatóságot, azt becsukták, sőt volt rá eset, hogy 100 pálcáütést szenvedett... Milyen szerencse, hogy akkor még nem volt OTI és városi vízdió... Hova zárták volna azt a repgetegsok embert?

A fenyítő ügyekben a vizsgálatok gyakran torturával történtek. A kivallatásokat a tanács mindig külön határozattal rendelte el és az ügyész saját hóhérjával hajtotta végre. A kínzások eszközei és fokozatai ugyanazok voltak, mint a boszorkánypörökben. Szerencse, hogy akkor még a »dauer«-gépet nem találták ki, mert egygel több lett volna a kínzó eszközök száma... De hogy a nemes magisztrátus mégis milyen humánusan gondolkodott, azt az 1741. évi számadás 113 tétele ígnyen bizonyítja: »midőn két rab megkínzóztatott, kezének és lábának enyhítésére egy itcze bort és egy itcze égetett bort vöttünk. Hát arra a nagy ijedtségre inni kellett, az bizonyos... A város hatalmi vérjogánál fogva, a tanács halálos ítéletet is hozhatott. Az ítéleteket a hóhér hajtotta végre, akinek rendes javadalmazása volt, de a kivégzések után »borravaló« is kapott. Remélhetőleg nem az áldozattól.

A hóhér kedves kötelességei közé tartozott a pajkoséletű női hölgyek kiseprűzése is. A tanács a város erkölcsi fölött szigorúan őrködött. Aki paráznaságban találtatott, nem kerülte el a büntetést. A férfiú pénzbírsággal, sőt nyilvános botozással, 50–100 korbácsütéssel sújtott, ha pedig nő volt a botrányokozó, különösen a »muskatérosokkal való conversálódás« miatt a tanács nem ismert kiméletet. A gyanúsított hölgyeket a hóhér kikísérte a város szélére és néhány udva-

rias fölszólítás után a város területéről örökre kiseprűzte. Hej, de sok seprű fogyott hajdanában Szegeden. A világ azért lem változott meg...

Ezek az évszázados jogok és gyakorlat a török hódoltság alatt nagyon megcsorbultak. A város elvesztette vérhatalmi jogát és a fenyítési, rendészeti és egyéb vitás ügyekben a kádi volt az illetékes bíró. A szegedi bíró nem volt más, mint a basák végrehajtója és adószedője.

Erdekes vitás ügyben ítélkezett a kádi 1562-ben. A reformáció elterjedésével és megerősödésével a Havi Boldogasszony-templomot mind a két hitfelekezet közösen használta. Utóbb azonban ezen összeveszttek és a barátok a basa védelméhez fordultak, aki a templom odaitélése előtt hitvitát rendelt el. A vitában a hitujitok kerekedtek fölül és már úgy látszott, hogy övék a győzelem, ekkor azonban előállott a barátok kuktája és a hagyomány szerint együgyűen furfangos kérdéseivel az ellenfél tudós szónokát olyan zavarba hozta, hogy a basa »Eszéki Sebestyén gvardiánnak meglegedve jelentette ki: ne félj pap gazda, tied a templom!«

A törökök alatt a városi képviselőtestület is megszűnt és a szegedi bírót a mézáros-céh tagjai választották. Ez a céh különleges kiváltságokat élvezett sokáig, mivel az országos vásárokat és messzevidékeket beköborló mozgékonyaságuk miatt tulajdonképpen a hirszolgálatot, sőt a kényszolgálatot a mézárosok látták el.

A törökök kiűzése után a város törvénykezési jogait visszakapta, de később az abszolutizmus korszakában mindinkább megnyirbálódott és a közigazgatás fejlődésével, átszervezésével csaknem egészen elveszítette.

1871-ben fölállították Szegeden a királyi törvényszéket és járásbírószéket. Ezáltal — kisebb kihágási esetektől eltekintve — a szabad szegedi polgár fölött többé nem a saját választott bírója ítélkezik és a város különleges közléte érdekes színtellett szegényebb lett.

„AUTOSYPHON“

házi szódavíz készülék

Jégszekrények és Fagylaligépek

nagy választékban beszerezhető

Varga Dezső vasáruháza III-U.

Repülőgépszerencsétlenségek

Washington, augusztus 11. Egy kétmotoros repülőgép Langleyfieldben felszállás közben lezuhant. A gépben ülő két tiszt és hat tagu legénység szénné égett.

Páris, augusztus 11. A london-bázei angol kereskedelmi járat egyik repülőgépe francia területen Saint Sauveur közelében kigyulladt. A bentülők sértellenek maradtak. A repülőgép tönkrement.

Newyork—Páris

Washington, augusztus 11. A légügyi hatóságok közleménye szerint Howard Hughes ismert amerikai repülő szabadságot kért, hogy egy új, négymotoros Boeing típusú repülőgépen a sztratoszférában Newyorkból Párisba repüljön. A repülőgépet úgy építették, hogy a legnagyobb magasságokban haladhasson. Hughes reméli, hogy sikerül új rekordot felállítania.

Aggasztóra fordult a francia kereskedelmi miniszter állapota

Páris, augusztus 11. A több hét óta súlyos betegen fekvő Chappedelaine francia kereskedelemügyi miniszteren vérátömlesztést végeztek. Állapota aggasztó.

—oO—

Anglia kiadja Japánnak a tiencini négy kínait

London, augusztus 11. A Press Association diplomáciai levelezője hivatalos forrásból származó hír alapján jelenti, hogy az angol kormány elhatározta annak a négy kínainak a kiadatását, akik a tiencini angol-japán vita elindítóinak nevezhetők. Londoni illetékes helyről utasították Sir Robert Craigie tokiói angol nagykövetet, értesítse a japán kormányt, az angol kormány elhatározásáról.

Ujabb kikötőt zártak le a japánok

Hónkong, augusztus 11. Hsingsu kikötőjét — Amoytól 150 kilométernyire — az utolsó kínai kikötőt, amely még nyitva állt külföldi hajók számára, tegnap a japánok aknazárral vették körül. Egy angol gőzös segélyhívására a kikötő bejáratánál megjelent a Westcot nevű angol torpedóromboló, hogy biztosítsa az angol hajó befutását a kikötőbe. A japán hajóhad őrnaszádjai azonban az angol torpedóromboló előtt is sűrű aknazárt raktak le, hogy sem az angol hadihajó, sem pedig az angol gőzös nem futhatott be Hsingsu kikötőjébe.

A japán katonai körök szerepe

Tokió, augusztus 11. A mikádó kihallgatáson fogadta Itagaki hadügyminisztert. Tekintve, hogy erre a kihallgatásra azután került sor, hogy a császár Kanin herceggel, a japán nagyvezérkar főnökével folytatott beható tanácskozásokat: minden jel arra mutat, hogy japán katonai körök döntő mértékben lépnek föl Japán politikájának erőlyes érvényesítése érdekében.

Sir Robert Craigie, angol nagykövet tegnap rövid megbeszélést folytatott Catoval, az angol-japán tárgyalásokra kiküldött japán delegáció vezetőjével, Cato közölte Nagybritannia követével, hogyha a tárgyalások nyomában nem indulnak meg, úgy a japán tisztok visszatérnek Tiencinbe. Craigie nagykövet csak annak megállapítására szorítkozott, hogy kormányától mindeztideig nem kapott újabb utasításokat.

Nyomatványainak megrendelése előtt forduljon bizalommal

Ablakgyörgy

könyvnyomdájához

Szeged,

Kálvária-utca 14. szám.

Telefon: 10-84.

A „Délmagyarország“ mostani készítője.